

І. Р. Тимечко, С. Е. Матвеев

Форми взаємодії суб'єктів економічних відносин у транскордонному просторі

Розглянуто форми взаємодії суб'єктів економічних відносин у транскордонному просторі. Відзначено важливість трансакційних витрат при виборі моделі транскордонної взаємодії. Обґрунтовано, що економічні умови, у т. ч. інституційне середовище, впливатимуть на рівень трансакційних витрат, чим спонукатимуть до вибору найефективніших, з точки зору учасників, форм транскордонної взаємодії, що, своєю чергою, змінюватимуть інституційне середовище. Зазначено, що вибір форми взаємодії переважно вирішується обоюдною згодою усіх учасників, що, проте, не виключає примусу однією зі сторін з метою добитися згоди іншої сторони. Вказано, що вибір форми транскордонної взаємодії є обмежено раціональним через складність передбачення майбутнього, неналежний рівень поінформованості та неадекватне трактування наявної інформації, що загалом може призводити до помилкових рішень.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, форми транскордонного співробітництва, учасники транскордонного співробітництва, транскордонний простір, локалізація транскордонного ринку, моделі транскордонної взаємодії, трансакційні витрати, інституційне середовище

Сьогодні спостерігається тенденція, що пов'язана з абстрактними судженнями щодо «транскордонної взаємодії», що обмежується здебільшого транскордонним співробітництвом, де суб'єктами є територіальні громади, їх представницькі органи, місцеві органи виконавчої влади України, що взаємодіють з територіальними громадами та відповідними органами влади інших держав у межах своєї компетенції, встановленої чинним законодавством та угодами про транскордонне співробітництво.

Питаннями розвитку транскордонного співробітництва займаються багато учених різних країн. Серед вітчизняних учених найбільший вклад зробили професори Н. Мікула [1], Ю. Макогон [2], В. Будкін, М. Мальський, І. Михасюк, О. Мілашовська, С. Мітряєва, А. Мокій, С. Писаренко, В. Чужиков.

При цьому практичний розвиток засвідчив, що усталені форми транскордонного співробітництва не дозволяють виконувати усі поставлені завдання, що обумовлює появу нових форм взаємодії суб'єктів економічних відносин у транскордонному просторі.

Метою статті є структурний аналіз форм взаємодії суб'єктів економічних відносин у транскордонному просторі.

Транскордонне співробітництво – спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконав-

чої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством [3].

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про транскордонне співробітництво» [3] транскордонне співробітництво може здійснюватись:

- у межах створеного єврорегіону;
- шляхом укладення угод про транскордонне співробітництво в окремих сферах;
- шляхом встановлення та розвитку взаємовигідних контактів між суб'єктами транскордонного співробітництва.

Єврорегіони становлять одну з організаційних форм транскордонного співробітництва, де у межах своєї компетенції та за згодою центральних державних органів – на базі спеціальних розширених повноважень на міжнародне співробітництво – місцеві органи влади прикордонних областей мають можливість розробляти спеціальні комплексні програми економічної, культурної та гуманітарної взаємодії, реалізувати конкретні транскордонні економічні проекти, вирішувати проблеми зайнятості, інфраструктури, екології [1].

У Європейському Союзі практика функціонування єврорегіонів показала свою ефективність у справі ліквідації бар'єрів для вільного руху людей, товарів, послуг і капіталів.

На єврорегіон покладаються такі завдання: організація та координація дій, що сприяють співробітництву між членами єврорегіону в галузях економіки, науки, екології, культури та освіти; надання допомоги у розробці конкретних проектів транскордонного співробітництва, що становлять взаємний інтерес; сприяння розвитку добросусідських відносин між країнами – членами єврорегіону; визначення потенційних галузей багатостороннього співробітництва; виконання функцій сполучної ланки та сприяння співробітництву членів єврорегіону з міжнародними організаціями, установами та агентствами.

Організацію усталених форм транскордонного співробітництва можна навести схематично (рис. 1), враховуючи, що будь-яка співпраця передбачає укладення угод. Приєднання до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями [4] було по суті міждержавною угодою (транскордонним співробітництвом 0 рівня), яка визначила права та повноваження органів, що представляють громаду щодо укладання угод.

Таким чином місцеві органи самоврядування та місцеві адміністрації, діючи в межах національного правового середовища та відповідно до міждержавної угоди (у цьому випадку – рамкової конвенції), отримали змогу укладати міжрегіональні угоди про транскордонне співробітництво (транскордонне співробітництво 1 рівня). Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями [5] зазначив можливість у рамках угоди про ТКС передбачати створення органу транскордонного співробітництва.

Умовні позначення:

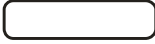

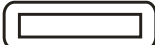

- – фізична / юридична особа
- – юридична особа, яка може бути створена
- – документ (законодавство, угода тощо)
- – особа приймає документ (укладає угоду)
- – особа діє відповідно до документа
- – певні дії особи відповідають документу

Рис. 1. Організація транскордонного співробітництва: схема впливів

Відповідно до Закону «Про транскордонне співробітництво» [3] сторони угод про транскордонне співробітництво поділяються на:

- суб'єктів (територіальні громади, їх представницькі органи, місцеві органи виконавчої влади), які укладають угоди 1 рівня;
- учасників (юридичні та фізичні особи, громадські організації, що беруть участь у транскордонному співробітництві), які укладають угоди 2 рівня.

Тобто найпростішою формою ТКС є прямі, безпосередні контакти суб'єктів та учасників, які при більш довгострокових планах і певних спільних завданнях чи проектах можуть укласти угоди; а при необхідності реалізації спільних стратегій соціально-економічного та екологічного

розвитку транскордонного регіону – створювати координуючі структури – орган транскордонного співробітництва [5].

Так, до структур, що здійснюють загальну координацію ТКС у різноманітних сферах, слід віднести єврорегіони, а також європейські угруповання територіального співробітництва (ЄУТС), об'єднання єврорегіонального співробітництва (ОЕС).

Налагодження транскордонної взаємодії зумовило появу транскордонного ринку. *Транскордонний ринок* – це взаємопов'язані регіональні ринки товарів, послуг, капіталів, праці тощо в межах транскордонного регіону, яким користуються його населення та суб'єкти господарювання для задоволення власних потреб і потреб місцевих ринків. Основною особливістю транскордонного ринку є те, що продавець і покупець завжди перебувають (проживають / зареєстровані) по різні боки кордону.

Формування та функціонування транскордонного ринку забезпечується такими елементами:

- сторонами ринкових взаємовідносин (покупці та продавці) – фізичні та юридичні особи, що проживають / зареєстровані на території локалізації ринку;
- предметами ринкових відносин – товарами, послугами, працею, нерухомістю тощо;
- технічною, інформаційною, організаційною, інституційною та фінансовою інфраструктурами.

Наприклад, функціонування транскордонного ринку товарів впливає на соціально-економічні показники за допомогою задоволення потреб населення у товарах різного призначення, здійснення податкових надходжень у бюджети різних рівнів від підприємств, створення робочих місць на підприємствах торговельного сектору.

Зовнішню торгівлю товарами в межах транскордонного ринку можна поділити на:

1. Формальну – це експортно-імпорتنі операції суб'єктів ЗЕД транскордонного регіону, що здійснюються на умовах оплати товарів і наданих послуг у грошовій формі (товар – гроші, гроші – товар).

2. Неформальну – прикордонна торгівля як закупівля мешканцями прикордонних регіонів товарів на транскордонному ринку для власних потреб або потреб місцевих ринків без митних платежів у межах дозволених законодавством квот.

3. Нелегальну – контрабанда, що має місце в прикордонні, стосується спроб незаконних і не задекларованих перевезень товарів через кордон.

4. Електронну торгівлю – дії і операції при оформленні та здійсненні правочинів із транскордонного продажу / постачання товарів у дистанційний спосіб із застосуванням електронних засобів і технологій в інформаційно-телекомунікаційних системах і мережах загального користування.

Прикордонна торгівля охоплює будь-які закупівлі, здійснені на підприємствах, ринках або у постачальників на суміжній прикордонній території сусідньої країни, безпосередньо на місці чи дистанційно, у тому числі шляхом: подорожі до сусідньої країни з конкретною метою придбання товарів чи послуг; закупівлі, яка може бути зроблена на суміжній території під час відрядження чи туристичної подорожі, за

винятком продуктів і послуг, що є частиною самої подорожі, наприклад, проживання, харчування, транспорт тощо; дистанційної закупівлі через пошту чи Інтернет у постачальників, що розміщені на суміжній території; закупівлі товарів за кордоном на професійній основі в межах, дозволених законодавством.

Та все ж закупівля товарів на транскордонному ринку залишається популярною практикою споживання серед мешканців прикордоння. Попри зростання і поступове насичення вітчизняного ринку, люди продовжують їздити за покупками через кордон: «парадокс кордону» поки не спрацьовує і відтоку покупців не відбувається. Частково це обумовлено тим, що, наприклад, польський ринок є досить знайомим для українців західного прикордоння і тому залишається для них привабливим. У цей же час є відмінності, які сприяють тому, що інтерес покупців до закупівлі на транскордонних ринках не згасає, зокрема ціна.

Розвиток транскордонного ринку товарів залежить від цінової різниці за окремими товарами по обидва боки кордону, оскільки цінове розходження заохочує прикордонну торгівлю. Маленький обсяг прикордонної торгівлі недостатній для зближення цін і повного інтегрування транскордонного ринку.

Суб'єкти економічних відносин у транскордонному просторі, переслідуючи цілі транскордонної взаємодії, можуть утворювати різноманітні організаційні структури, зокрема: транскордонні кластери, транскордонні партнерства тощо.

Транскордонні кластери охоплюють суміжні прикордонні території сусідніх держав, до складу яких входять інституції та фірми, розміщені по обидва боки кордону. Тому транскордонні кластери можна визначити як групи незалежних компаній та асоційованих інституцій, що: географічно зосереджені у *транскордонному регіоні*; співпрацюють і конкурують; спеціалізуються у різних галузях, пов'язані спільними технологіями та навичками і взаємодоповнюють одна одну, що в кінцевому підсумку дає можливість отримання синергетичного ефекту. Відповідно до п. 6 розпорядження КМУ від 10.09.08 №1214-р Мінрегіонбуд спільно з Національною академією наук України розробили проект «Національної стратегії створення і ведення транскордонних кластерів» як інструменту здійснення державної регіональної політики у транскордонних регіонах задля підвищення конкурентоспроможності останніх.

У зазначеній Стратегії відображено загальне бачення держави щодо створення і підтримки розвитку транскордонних кластерів із врахуванням специфіки кожного прикордонного / транскордонного регіону України.

Основними завданнями формування та підтримки розвитку транскордонних кластерів у Стратегії визначено:

- 1) підвищення конкурентоспроможності транскордонних регіонів, підвищення індексу людського життя;
- 2) сприяння утворенню нових і розвитку наявних єврорегіонів як інституційної платформи для виявлення транскордонних кластерних ініціатив і розвитку транскордонних кластерів;

3) забезпечення інноваційно-інвестиційної моделі розвитку підприємств та інших суб'єктів господарювання, розташованих у транскордонних регіонах, впровадження нових технологій у виробництво товарів і послуг;

4) забезпечення широкої підтримки в українському суспільстві діяльності щодо виявлення транскордонних кластерних ініціатив і розвитку транскордонних кластерів;

5) вироблення нових відносин і впровадження договірних засад (засад публічно-приватного партнерства) між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, інституціями та організаціями недержавного (приватного) сектору, що забезпечують розвиток транскордонних кластерів.

Транскордонне партнерство – це форма транскордонної взаємодії, що здійснюється на основі добровільної співпраці суб'єктів економічних відносин, задля вирішення спільних проблем у різних сферах.

Транскордонна взаємодія може регулюватися одночасно двома міждержавними угодами: про транскордонне співробітництво та у певній функціональній сфері (рис. 2). Прикладом такої співпраці можна назвати Європейську службу зайнятості (EURES) [7], коли територіальні служби зайнятості почали укладати між собою угоди задля сприяння транскордонній трудовій міграції, так звані транскордонні партнерства EURES [8].

Можливі також ситуації, коли регіональний функціональний орган не є повністю незалежним від місцевої адміністрації та / або органу самоврядування. Зокрема, в Україні прикладами незалежних регіональних

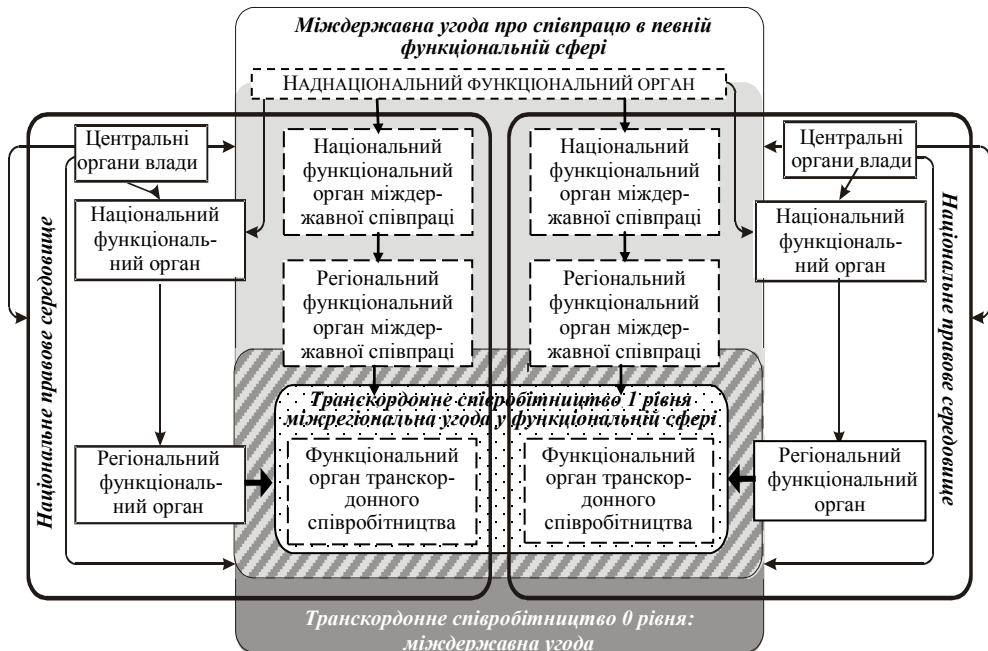

Рис. 2. Організація форм транскордонної взаємодії у функціональних сферах без залучення адміністрацій: схема впливів

Рис. 3. Організація транскордонної взаємодії у функціональних сферах з залученням адміністрацій: схема впливів

функціональних органів є служба зайнятості, органи статистики тощо, а прикладами залежних – управління освіти і науки, управління охороною здоров’я, управління культури тощо. У випадку функціональних підрозділів, залежних від регіональної влади, доречніше, щоб саме органи регіональної влади підписували угоди про співпрацю, а функціональні підрозділи їх би виконували (рис. 3). Національні функціональні органи та функціональні підрозділи регіональних органів влади у своїй діяльності можуть залежати від міждержавних угод, наприклад, Болонська декларація [9-11] чи угоди про співпрацю у сфері культури [12] тощо.

Підводячи підсумки, варто наголосити на такому:

1. У процесі транскордонної ринкової взаємодії використовується ціла низка форм взаємодії, перелік яких залежить від обраної моделі взаємодії. На сучасному етапі можна формувати різні моделі взаємодії, реалізація яких передбачає дотримання певних форм взаємодії. Кожна форма взаємодії вимагає понесення певних трансакційних витрат, тому при виборі моделі взаємодії серед взаємозамінних форм взаємодії вибирають найефективнішу, тобто ту, дотримання якої вимагає менше трансакційних витрат.

2. Формування та розвиток ефективних взаємодій у транскордонному просторі України залежать від інституційних середовищ, що сьогодні відрізняються на різних ділянках кордону України. При безпосередній взаємодії суб’єкти транскордонних ринків, окрім загально розповсюджених перешкод, стикаються зі специфічними, а саме: митні та інші платежі, обмеження, що застосовуються при переміщенні

товарів через кордон; відмінні нормативно-правові, податкові та митні системи, різні можливості використання суб'єктами у своїй діяльності пільг і привілеїв, передбачених регіональними і національними законодавствами сусідніх країн; різний ступінь розвитку регіональних об'єктів інфраструктури тощо.

3. Учасники взаємодії дотримуються певних правил, обумовленим формою взаємодії, лише за власною згодою. Тобто вибір форми взаємодії переважно вирішується обоюсторонньою згодою усіх учасників, що, проте, не виключає примусу однією зі сторін з метою добитися згоди іншої сторони.

4. Взаємодія у транскордонному просторі проявляється через відносини між суб'єктами транскордонного ринку; відносини останніх з відповідними органами державної та регіональної влади; міжрегіональні та міждержавні відносини, що формують те чи інше інституційне середовище. Трансформація інституційного середовища суміжних країн може як сприяти, так і перешкоджати процесам взаємодії у транскордонному просторі.

5. Економічні умови, у т. ч. інституційне середовище, впливатимуть на рівень трансакційних витрат, чим спонукатимуть до вибору найефективніших, з точки зору учасників, форм транскордонної взаємодії, що, своєю чергою, змінюватимуть інституційне середовище.

6. Вибір моделі транскордонної ринкової взаємодії здійснюється на основі порівняння сумарних трансакційних витрат при різних комбінаціях використовуваних форм взаємодії. Висока мінливість трансакційних витрат транскордонної ринкової взаємодії обумовлює зміну доцільності транскордонної ринкової взаємодії, що, своєю чергою, впливає на територіальні межі транскордонного ринку.

7. Вибір форми транскордонної взаємодії є обмежено раціональним через складність передбачення майбутнього, неналежний рівень поінформованості та неадекватне трактування наявної інформації, що загалом може призводити до помилкових рішень.

Список використаних джерел

1. Мікула Н. А. Єврорегіони: досвід та перспективи / Н. А. Мікула ; НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2003. – 222 с.
2. Макогон Ю. В. Формы и направления межрегионального приграничного экономического сотрудничества / Ю. В. Макогон, В. И. Ляшенко. – 2 изд., испр. и доп. – Донецк : Юго-Восток, 2003. – 510 с.
3. Закон України «Про транскордонне співробітництво» від 24.06.2004 р. №1861-IV [Електронний документ]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15
4. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (прийнята у Мадриді, 21 травня 1980 р., ратифікована постановою Верховної Ради України від 14 липня 1993 року №3384-XII) [Електронний документ]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_106
5. Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (прийнята у Страсбурзі, 9 листопада 1995 р., ратифікована постановою Верховної Ради України від 24 червня 2004 р. №1879-IV) [Електронний документ]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_099
6. Мікула Н. А. Стратегія формування та підтримки розвитку транскордонних кластерів / Н. А. Мікула // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Кластери та

- конкурентоспроможність прикордонних регіонів : зб. наук. пр. / НАН України. Ін-т регіональних досліджень ; Є. І. Бойко (відп. ред.). – Львів, 2008. – Вип.3 (71). – С. 129-141.
7. 93/569/ЕЕС: Commission Decision of 22 October 1993 on the implementing of Council Regulation (ЕЕС) No 1612/68 on freedom of movement for workers within the Community as regards, in particular, a network entitled Eures (European Employment Services). Retrieved from eur-lex.europa.eu/legal-content/.../ТХТ/?...31993D0569
 8. EURES in cross-border region / The European Job Mobility Portal. Retrieved from <http://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=56&acro=eures&lang=en>
 9. Спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти» (прийнята в м. Болонья 19 червня 1999 р. і оприлюднена Верховною Радою України) [Електронний документ]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/994_525
 10. Комюніке Конференції Міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти «Загальноєвропейський простір вищої освіти – досягнення цілей» (прийняте в м. Берген 19-20 травня 2005 р. і оприлюднене Верховною Радою України) [Електронний документ]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_576
 11. Rejman K. Uwarunkowania polsko-ukraińskiej współpracy transgranicznej // Шляхи удосконалення підготовки фахівців для фінансової системи відповідно до вимог Болонського процесу : тези доповідей міжн. наук.-методичної конференції Одеського інституту фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі. – Одеса : ОІФ УДУФМТ, 2008. – С. 129-139.
 12. Протокол про співробітництво між Міністерством культури і туризму України та Міністром культури і національної спадщини Республіки Польща на 2009-2012 рр. (підписано 30 листопада 2009 р.) [Електронний документ]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_140

References

1. Mikula, N. A. (2003). Yevrorehiony: dosvid ta perspektyvy [Euroregions: Experience and Perspectives]. Lviv: Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
2. Makogon, Y. V., & Lyashenko, V. I. (2003). *Formy i napravlenniya mezhregional'nogo prigranichnogo ekonomicheskogo sotrudnichestva* [The forms and directions of inter-regional cross-border economic cooperation] (2nd ed.). Donetsk: South East. [in Russian].
3. Supreme Council of Ukraine (2004). *Pro transkordonne spivrobitnytstvo* [On cross-border cooperation]. Law of Ukraine, adopted on 2004, June 24, 1861-IV. Retrieved from zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15 [in Ukrainian].
4. Supreme Council of Ukraine (1993). Yevropeys'ka ramkova konventsiya pro transkordonne spivrobitnytstvo mizh terytorial'nymy obshchynamy abo vlastyamy [European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities] (Adopted on 1980, May 21 in Madrid, Ratified by Resolution of Supreme Council of Ukraine on 1993, July 14, 3384-XII). Retrieved from zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_106 [in Ukrainian].
5. Supreme Council of Ukraine (2004). *Dodatkovyy protokol do Yevropeys'koyi ramkovoyi konventsiyi pro transkordonne spivrobitnytstvo mizh terytorial'nymy obshchynamy abo vlastyamy* [Additional Protocol to the European Outline Convention on Transfrontier Cooperation between Territorial Communities or Authorities] (Adopted on 1995, November 24 in Strasbourg, Ratified by Resolution of Supreme Council of Ukraine on 2004, June 24, 1879-IV). Retrieved from zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_099 [in Ukrainian].
6. Mikula, N. A. (2008). Stratehiya formuvannya ta pidtrymky rozvytku transkordonnykh klasteriv [Strategy of formation and maintenance of cross-border clusters development]. In Y. I. Boyko (Ed.), *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny* [Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine]: Vol. 71(3). *Klasteri ta konkurentospromozhnist' prykordonnykh rehioniv* [Clusters and competitiveness of cross-border regions] (pp. 129-141). Lviv: Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian].

7. European Employment Services (1993). 93/569/EEC: Commission Decision of 22 October 1993 on the implementing of Council Regulation (EEC) No 1612/68 on freedom of movement for workers within the Community as regards, in particular, a network entitled Eures. Retrieved from eur-lex.europa.eu/legal-content/.../TXT/?...31993D0569
8. The European Job Mobility Portal (2004). EURES in cross-border region. Retrieved from <http://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=56&acro=eures&lang=en>
9. Supreme Council of Ukraine (1999). *Spil'na deklaratsiya ministriv osvity Yevropy «Yevropeys'kyy prostir u sferi vyshchoyi osvity» (m. Bolon'ya) [Joint Declaration of the European Ministers of Education «European space in the sphere of higher education» (Bologna)]*. (Adopted on 1999, June 19 in Bologna and promulgated by Supreme Council of Ukraine). Retrieved from zakon.rada.gov.ua/go/994_525 [in Ukrainian].
10. Supreme Council of Ukraine (2005). *Komyunike Konferentsiyi Ministriv krayin Yevropy, vidpovidal'nykh za sferu vyshchoyi osvity «Zahal'noyevropeys'kyy prostir vyshchoyi osvity – dosyahnemyya tsiley» [Press-release of the Conference of Ministers of European countries responsible for the field of higher education “General European Higher Education Area – achievement of objectives”]*. (Adopted on 2005, May 19-20 in Bergen and promulgated by Supreme Council of Ukraine). Retrieved from zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_576 [in Ukrainian].
11. Rejman, K. (2008). Uwarunkowania polsko-ukraińskiej współpracy transgranicznej [Preconditions of the Polish-Ukrainian cross-border cooperation]. In *Shlyakhy udoskonalennya pidhotovky fakhivtsiv dlya finansovoyi systemy vidpovidno do vymoh Bolons'koho protsesu [Ways of improving training of specialists for the financial system according to the Bologna process requirements]*. Proceedings of the International Conference, 2008. (pp. 129-139). Odesa: Odesa Institute of Finance of the Ukrainian State University of Finance and International Trade. [in Poland].
12. Ministry of Culture and Tourism of Ukraine (2009). *Protokol pro spivrobitnytstvo mizh Ministerstvom kul'tury i turyzmu Ukrayiny ta Ministrom kul'tury i natsional'noyi spadshchyny Respubliki Pol'shcha na 2009-2012 rr. [Protocol on Cooperation between the Ministry of Culture and Tourism of Ukraine and the Minister of Culture and National Heritage of Poland in 2009-2012]*. (Signed on 2009, November 30 by Supreme Council of Ukraine). Retrieved from zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_140 [in Ukrainian].

Tymechko I. R., Matvyeyev Y. E. Forms of interaction of economic actors in the cross-border space.

The development of cross-border cooperation has shown that current cross-border cooperation forms do not allow to perform all tasks. It makes condition for new forms emerging, and each form should be created and operate according to special procedures.

The aim of the paper is describing the forms of interaction of economic actors in the cross-border space and presenting the main characteristics of that forms.

Many different forms of interaction are used in the cross-border cooperation. List of used forms depends on the chosen model of cross-border interaction. Each interaction form requires some transaction costs. Economic actors select the most effective models of interaction among interchangeable models. The effectiveness of the cross-border cooperation models should be evaluated by transaction costs.

Selection of the cross-border interaction model is based on a comparison of total transaction costs for different combinations of the used forms of interaction. The high variability of transaction costs for cross-border interaction causes a change of feasibility of cross-border cooperation, and it influence on the territorial localization of cross-border market.

The interaction in cross-border area is realized by economic actors of cross-border market, central and regional authorities, and international organizations. It forms a particular institutional environment. The transformation of the institutional environment of neighboring countries can both facilitate and hinder the process of cooperation in cross-border area.

Formation and development of effective cross-border interactions in Ukraine depends on the institutional environment. Today institutional environment of cross-border cooperation are not similar in different parts of the Ukrainian border. During the direct interaction the subjects of cross-border markets, in addition to general obstacles, faced with specific obstacles: customs and other charges; restrictions applicable to the movement of goods across the border; different legal, tax and customs systems, different opportunities to use allowance and privileges according to the regional and national legislation of neighboring countries; different quality of regional infrastructure etc.

Economic conditions, including institutional environment, influence the level of transaction costs. It promotes selecting the most effective forms (according to cross-border cooperation participants viewpoint), which in turn changes the institutional environment.

Cross-border cooperation participants follow certain interaction rules only on their own accord. Selection of the cross-border interaction forms usually are resolved by mutual agreement of all the participants. However, sometimes one participant forces other participants for achieving their consent.

Selection of cross-border interaction forms is bounded rational because rationality of the cross-border economic actors is limited by the information they have, the cognitive limitations of their minds, and the finite amount of time they have to make a decision.

Key words: cross-border cooperation, forms of cross-border cooperation, participants of cross-border cooperation, cross-border space, the localization of cross-border market, models of cross-border interaction, transaction costs, institutional environment.

Тимечко І. Р., Матвеев Е. Э. Формы взаимодействия субъектов экономических отношений в трансграничном пространстве.

Рассмотрены формы взаимодействия субъектов экономических отношений в трансграничном пространстве. Отмечена важность транзакционных издержек при выборе модели трансграничного взаимодействия. Обосновано, что экономические условия, в т. ч. институциональная среда, влияют на уровень транзакционных издержек, чем побуждают к выбору эффективных, с точки зрения участников, форм трансграничного взаимодействия, что в свою очередь меняет институциональную среду. Отмечено, что выбор формы взаимодействия преимущественно решается по обоюдному согласию всех участников, что, однако, не исключает принуждения с одной стороны с целью добиться согласия другой стороны. Указано, что выбор формы трансграничного взаимодействия является ограниченно рациональным из-за сложности предсказания будущего, ненадлежащего уровня осведомленности и неадекватной трактовки существующей информации, что в совокупности может приводить к ошибочным решениям.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, формы трансграничного сотрудничества, участники трансграничного сотрудничества, трансграничное пространство, локализация трансграничного рынка, модели трансграничного взаимодействия, транзакционные издержки, институциональная среда.

Тимечко Ірина Романівна – кандидат економічних наук, т.в.о. завідувача сектору проблем транскордонного співробітництва відділу розвитку територіальних громад і транскордонного співробітництва Інституту регіональних досліджень НАН України (e-mail: tyti@ukr.net).

Матвеев Евгений Едуардович – кандидат економічних наук, експерт Центру соціально-економічних досліджень «Ініціатива» (e-mail: eumatv@gmail.com).

Надійшло 03.07.2014 р.